

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor

2/2019 (30. ročník)

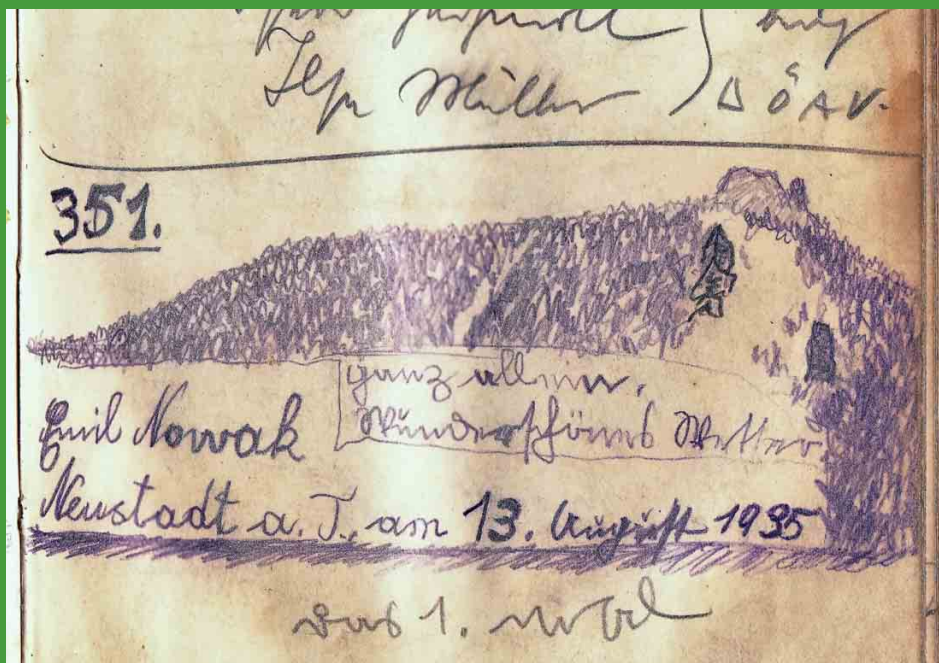

110 let kaple v Tesařově

**Karel Hladík
a Akce Jizerka**

**Drobné památky
ve Fojtce**

První zápis Emila Nováka ve vrcholové knížce na Věži Grálu, archiv Otokara Simma

Vzpomínka u Emilova hrobu v Novém Městě pod Smrkem 13. dubna 2019, foto Bohumil Horáček

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Řada z nás o pomníčky a drobné památky Jizerských hor nejen pečuje, ale snaží se vypátrat jejich historii, případně najít příběh, který je s hledaným pomníčkem spojen. Po těch mnoha letech, co se lidé o jizersko-horské pomníčky zajímají, se může zdát, že téma je již téměř vyčerpáno a že už nelze nic nového objevit.

A přece tomu tak není! Důkazem je jeden z článků vydání, které právě držíte v rukou. Pojednává o četníkovi a později příslušníkovi Sboru národní bezpečnosti Karlu Hladíkovi a o jeho roli ve známém případě Akce Jizerka. Tragický osud železnobrodských skautů ze srubu na svazích pod Černým vrchem je všeobecně znám. O osobě Karla Hladíka však doposud všechny prameny mlčely. Jsme rádi, že vás nyní můžeme seznámit s výsledky dalšího bádání a doplnit tak jeden z kamínků do mozaiky tohoto příběhu z dob totality.

Nad Akcí Jizerka však i nadále visí otazníky. Odpovědi na otázky můžeme i v budoucnu stále hledat. A kdo ví, třeba jednou někdo objeví místo, kde skautský srub přesně stál. To se dosud, navzdory všem pokusům, nikomu nepodařilo.

Článkem Pavla Karmazina chceme zároveň připomenout 70 let, která 24. července od výstřelů na Vlašském hřebeni uplynou.

Přejeme vám klidné léto.

Výbor Spolku Patron

Památník zahynulým skautům na hřbitově v Železném Brodě, foto Bohumil Horáček

Titulní strana: Evangelický kostel v Tesařově, foto Bohumil Horáček

Tesařovská kaple slaví 110. narozeniny

Bohumil Horáček

Pojedete-li z Desné po bývalé císařské silnici, dnes silnici číslo 10, směrem na Harrachov, pak se vám při přejezdu kořenovského sedla po levé straně objeví pohled na neobvyklou stavbu, která architektonicky do zdejšího horského prostředí zdánlivě nezapadá. Září do krajiny, připomínajíc lucernu. Před 110 lety ji podle návrhu architekta Otto Bartninga postavili evangelíci z Kořenova a okolí.

Nekatolíci to v českých zemích neměli po potlačeném stavovském povstání v roce 1620 a následné tvrdé rekatolizaci nijak jednoduché. Mnozí z nich během 17. století, ať již dobrovolně či nikoliv, zemi opustili. Situace se trochu zlepšila po vydání tolerančního patentu císaře Josefa II. v roce 1781, nekatolická část obyvatelstva však v Čechách zůstávala i nadále v menšině.

Nejinak tomu bylo i v pohraničních oblastech, obzvláště na severu. Rakouský stát, opřený o katolickou církev, zde stavěl pomyslnou duchovní hráz proti protestanskému vlivu, přicházejícímu ze Saska a Pruska. Proto dodnes ve Šluknovském i Frýdlantském výběžku najdeme velké množství křížo-

Tesařovský kostel od jihu, vlevo v popředí hrob jeho spoluzakladatele Kamila Neumanna, foto Otokar Simm

Přední strana pozvánky ke slavnostnímu položení základního kamene, archiv Otokara Simma

vých cest, poutních míst a dalších drobných katolických památek. Byly to ve své době jakési „duchovní billboardy“ a oba výběžky tvořily dva katolické poloostrovy, vybíhající do nekatolického moře, ležícího na sever od Čech.

Členové nekatolických církví však ani po vydání tolerančního patentu nebyli s příslušníky „oficiální státní církve“ zcela zrovnoprávněni. Bohoslužby těchto církví mohly mít jen soukromý ráz. Jejich kostely musely stát mimo hlavní ulice, nesměly mít věže, zvony ani jiné zjevné prvky sakrální stavby. Často se stávalo, že evangelické skupiny ani vlastní kapli neměly a využívaly některé z modliteben v soukromí.

Nejinak tomu bylo i v Kořenově (Wurzelsdorf) a Tesařově (Schenkenhahn). Zdejší evangelici se na začátku 20. století scházeli k bohoslužbám jednou měsíčně v chatě Zvonice, tehdy zvaném Glockensteinbaude. Podnik patřil Karlu Neumannovi, jehož jmenovec Konrad Neumann se později stal iniciátorem myšlenky na stavbu vlastní kaple. Vedle občanů Rakouska-Uherska na bohoslužby do Glockensteinbaude přicházeli i evangelici z území pruského Slezska, především z nedalekých Strickerhäuser – dnešních Mýtin.

Kromě bohoslužeb se lidé scházeli i k rodinným večerům a postupem času vznikla potřeba vlastního prostoru, který by sloužil pouze evangelické obci. V pondělí 16. listopadu 1903 proto došlo k založení *Německého evangelického*

Na pohlednici z roku 1910 ještě kapli neobklopuje hřbitov, založený až o rok později

Obzvláště působivý je pohled na nasvícený kostel po setmění

spolku pro postavení kostela v Kořenově-Tesařově. Mezi jeho první členy kromě exportéra Konrada Neumanna patřili brusiči skla Erwin Friedrich a Robert Nitsche, sklář Johann Fischer, pekař Kamil Neumann a truhlář Josef Zelinka. Počet dalších příznivců záměru stavby nového kostela rychle narůstal a za necelý rok již spolek evidoval 47 členů.

Pro stavbu kostela bylo vybráno skalnaté návrší při silnici do Horního Polubného, z něhož se otevíral výhled na východní část Jizerských hor a na část Krkonoš. První stavební plány počítaly se zřízením konvenční neogotické budovy. Tento záměr se však pro svoji velikost a především finanční náročnost ukázal pro malou obec jako nerealizovatelný. Situaci navíc zkomplikovalo úmrtí Konrada Neumanna, hlavního tahouna celého projektu, který zemřel 17. dubna 1907. Dary pro stavbu téměř ustaly a hrozilo, že žádný kostel nebude postaven.

Situace se změnila až v roce 1908 s příchodem faráře Helmutha Pommera do nedaleké Smržovky. Ten se během svého pobytu v Berlíně seznámil s Otto Bartningem, mladým a teprve začínajícím architektem, který se až o pár let později měl v Čechách stát autorem evangelických kostelů v Novém Městě pod Smrkem nebo v Kraslicích. Pro tesařovskou kapli navrhl mnohem jednodušší a levnější stavbu, která na půdorysu osmiúhelníku využívá především dřevěných prvků a techniku použitou na hrázděných domech, jaké jsou na severu Čech typické spíše pro oblast Frýdlantska, a v horách je prakticky nenajdeme.

Síluetu kostela doplňuje panorama západních Krkonoš

Základní kámen byl položen v den Nanebevstoupení Páně 20. května 1909. Během slavnosti promluvil drážďanský rada spolku *Gustav-Adolf-Werk* Franz Wilhelm Dibelius, který byl zároveň patronem protestantské diaspory v Čechách, a bez jehož pomoci by se kapli v Tesařově podařilo jen těžko postavit. Stavba pokračovala velmi rychle a již na podzim téhož roku mohlo dojít k jejímu slavnostnímu otevření.

Ve středu 20. října 1909 se na slavnosti vysvěcení nového kostela sešlo tolik lidí, že se všichni dovnitř nevešli. Farář Franz Blanckmeister z Drážďan a superintendant Albert Gummi z Ústí nad Labem museli kázat na volném prostranství před kostelem, aby všichni přítomní dobře slyšeli. Slavnost zakončil rodinný večer a večerní průvod. Kaple v Tesařově od té doby sloužila evangelíkům z okolí Kořenova. V silně skalnatém terénu okolo kostelíka byl roku 1911 založen i hřbitov. Rakouské úřady však nedovolily na tomto místě pohřbívat. Teprve když místnímu truhláři Ullmannovi roku 1913 zemřely dvě dcery a on je svévolně pochoval vedle kaple, bylo pohřbívání oficiálně povoleno. Dnes si na hřbitově můžeme i natrhat borůvky.

Po druhé světové válce a nucené výměně obyvatel získala kostel do správy Jednota bratrská, která se v roce 1959 stala definitivně jeho majitelem. Kostelík spravoval i opravoval především tanvaldský sbor Jednoty bratrské. Stromy vysázené v okolí kostela za desítky uplynulých let vzrostly, až jej úplně zakryly. Teprve na přelomu milénia byly dřeviny pokáceny a ojedinelá silueta je znovu zdaleka viditelná, jako tomu bylo před více než sto lety.

Otto Bartning (1883–1959) navrhl evangelické kostely v Tesařově a Novém Městě pod Smrkem

Architekt použil pro Jizerské hory netypickou techniku hrázdění

Strohost interiéru umožňuje pořádání ekumenických bohoslužeb

V roce 2009 kostel přešel do rukou Ochranovského seniorátu Českobratrské církve evangelické, jehož tanvaldskému sboru dnes slouží jako kazatelská stanice. Ekumenické bohoslužby se zde od června do září konají každou neděli v 10 hodin, ve večerních hodinách se lidé mohou potěšit pohledem na osvětlený kostel s panoramatem hor v pozadí.

S evangelickým kostelem v Tesařově se pojí ještě jedna zajímavost. Když v roce 1917 kořenovský farář Helmuth Pommer odešel do rakouského Dornbirnu, nechal postavit v mírně modifikované a zvětšené formě kopii tesařovské kaple pro tamní sbor. Také v Dornbirnu se lidé na stavbu evangelického kostela postupně skládali. Když už měli na rohu Rosenstrasse a Bockackerstrasse zajištěn pozemek, zabrzdila jejich úsilí první světová válka. Peníze, které již byly vybrány na stavbu kostela, byly během války ztraceny nebo devalvovány a obnovení plánů na nový kostel se v časech poválečné chudoby zdálo být nemožné.

Teprve v roce 1929 se dornbirnští vůdci evangelické komunity odvážili znovu přemýšlet o výstavbě nového kostela. Plány na jeho stavbu byly vypracovány na základě zkušeností z Tesařova, takže již 11. května 1930 bylo možné položit základní kámen. Kostel, nazvaný Heilandskirche, byl 19. dubna 1931 za přítomnosti mnoha domácích i zahraničních hostů slavnostně otevřen a vysvěcen.

Je zajímavé, že o existenci rakouského dvojčete tesařovské kaple neměl až do pádu komunistického režimu v roce 1989 v Čechách téměř nikdo ani ponětí. Ještě v roce 1993 kazatel Jednoty bratrské z Dolní Smržovky Rudolf Borski ve svém článku *Proměny času* píše:

... okolnost – byť rovněž zatím zahalena tajemstvím – je upozornění místního rodáka, že v roce 1992 při služební cestě do Dornbirnu v rakouském Vorarlberku, blízko švýcarských hranic, řeky Rýnu a města Bregenz našel k svému úžasu blízko římsko-katolického kostela sv. Šebestiána v Růžové ulici (Rosenstrasse) evangelický osmistranný kostelík Spasitele (Heilandskirche), vystavěný podle místního prospektu v letech 1930–1931 podle plánů Otto Bartninga. Přiložený obrázek ukazuje, že jde o přesnou kopii kaple nad hornopolubenskou silnicí v obci Kořenově.

Rozvíjíme pokus o spojení s tamním evangelickým sborem, který snad povede k vysvětlení. Kdo by však z čtenářů věděl o nějaké stopě a mohl urychlit pátrání či podat sám věrohodné vysvětlení, bude sborem jednoty bratrské v Dolní Smržovce vítán.

Byly to zkrátka tajemné doby bez vševědoucího internetu! Každopádně: přestože kostel v Dornbirnu není úplně přesnou kopií kostela v Tesařově, stojí ve městě na západním okraji Vorarlberska dodnes. A podobně jako ten tesařovský je stejně krásný.

Poznámka autora: Děkuji Otokaru Simmovi za poskytnutí archivních a informačních materiálů.

Dvojče tesařovské kaple – Heilandskirche v rakouském Dornbirnu

Slavnostní položení základního kamene pro kostel v Dornbirnu 11. května 1930

Heilandskirche v Dornbirnu na předválečné pohlednici

Před 30 lety zemřel Emil Novák

Redakce

Emil Novák byl těsně spjatý s Jizerskými horami a jejich severním podhůřím, vyrůstal tady, pracoval a prožil zde převážnou část svého života. Patřil k několika nadšencům, kteří se nedlouho po skončení druhé světové války začali věnovat údržbě jizerskohorských pomníčků. V sobotu 13. dubna 2019 uplynulo přesně 30 let od jeho úmrtí.

Emil si pomníčky oblíbil a snažil se o ně i pečovat. Vyhledával je, bádál po jejich původu a obnovoval trouchnivější a rezivější tabulky a kříže. Především proto se Spolek Patron k jeho odkazu hlásí a považuje jej, společně s dalšími, za iniciátora zájmu a péče o pomníčky v Jizerských horách. Spolek každoročně pořádá vzpomínkové setkání u Věže Grálu – skály ve svahu nad Hájeným potočkem, která patřila k jeho nejoblíbenějším. Do její údolní stěny Emil Novák vlastnoručně vysekal mělký výklenek, do něhož byla po jeho smrti zasazena pamětní deska, kterou si též sám připravil.

Letošní setkání bylo nejen jubilejní, ale zároveň se díky přízni kalendáře konalo ve výroční den. V oblačném dopoledni začala od Bartlovy boudy v Bílém Potoce stoupat skupina 23 lidí a 2 psů. Kráčeli vzhůru údolím Hájeného potoka až k prvnímu mostu, kde se po krátké zastávce u Kratzerova obrázku vydali těžko schůdným úbočím pod Věž Grálu. Na jejím úpatí někdo zapálil svíčku, jiný položil slaměný křížek a všichni na Emila Nováka zavzpomínali. Ota Simm zpestřil okamžik milým překvapením – k Věži Grálu přinesl historickou vrcholovou knížku, která byla na jejím vrcholu umístěna krátce po prvovýstupu v roce 1919. Emil Novák se do ní poprvé zapsal 13. srpna 1935. Bylo mu necelých 15 let a podepsal se s dvojitým „w“. Na Věž Grálu během svého života vystoupil celkem 129krát.

Výlet pokračoval prudkým svahem na silnici při vrcholu Tišiny. Pohodlnou asfaltkou jsme došli až k Červenému buku. Po kontrole nedalekého Körtelova

Patrně nejhezčí Emilův portrét, archiv Ronalda Nováka

Pod Věž Grálu se na chvíli vrátila historická vrcholová knížka se zápisem o prvním výstupu Emila Nováka

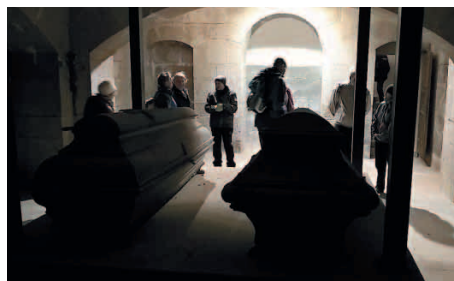
kříže jsme kolem Novoměstské kyselky sestoupili na rozcestí U Spálené hospody, odkud naše kroky vedly na bývalou poutní cestu Schickenstrasse, u které jsme navštívili místa bývalé hájovny Adolfa Pecha, liščí farmy i drtíren rudy a pil při potoce Lomnici – vše v rozvalinách.

Naším cílem poté byl Emilův hrob na novoměstském hřbitově, kde jsme chtěli zapálit svíčku a ještě jednou zavzpomínat. Díky iniciativě části účastníků jsme však měli jedinečnou možnost prohlédnout si interiér Klingerova mauzolea včetně krypty, a tak návštěvu místa Emilova posledního odpočinku o několik minut odkládáme. Nakonec však svíčka zahoří a my ještě jednou Emilu Novákovi věnujeme tichou vzpomínku, stejně jako Karlu Nádeníkovi o několik metrů dál. Pokračujeme pak po hlavní silnici na náměstí v Novém Městě pod Smrkem, odkud se vlakem vracíme zpět do svých domovů.

Letošní vzpomínky na Emila Nováka se zúčastnilo příjemně velké množství lidí. Příjemná byla i atmosféra během celého putování, za což všem zúčastněným patří velký dík.

Na staré poutní cestě zvané Schickenstrasse

Podzemní krypta Klingerova mauzolea

Prap. Karel Hladík a ilegální skupina Jizerka

Pavel Karmazín

Ilegální protikomunistická skupina Jizerka působící na Jablonecku spojila osudy, jejichž výklad se během let několikrát výrazně změnil. Na počátku jsem byl osloven, zda bych se nepokusil zjistit nějaké dosud málo známé skutečnosti zejména k likvidaci této skupiny. V průběhu bádání jsem několikrát narazil na osobu příslušníka, který měl být s touto skupinou ve spojení. Vždy však byl zmiňován pouze okrajově, nebo byl opomíjen. Rozhodl jsem se vyhledat více informací k této tajemné osobě. Takto jsem se seznámil s příslušníkem SNB praporčíkem Karlem Hladíkem.

Karel Hladík se narodil 3. 10. 1913 ve Zlaté Olešnici, politický okres Jilemnice, kraj Liberecký. Jeho otec Karel Hladík byl obuvníkem a tesařem. V roce 1928 v důsledku úrazu oslepl a poté provozoval trafikou. Jeho matka Marie, roz. Balatková, byla dělnicí v textilní továrně, později pracovala v domácnosti a přivydělávala si jako domácí švadlena. Karel měl dva bratry – Ladislava (nar. 1915) a Jiřího (1921).

Vychodil obecnou školu ve Zlaté Olešnici (1919–1924), tři třídy měšťanské školy ve Vysokém nad Jizerou (1924–1927) a dva ročníky živnostenské pokračovací školy ve Smržovce (1927–1929), kde se vyučil zámečnickem. Po vyučení pracoval jako zámečník u firmy Podhajský v Praze-Hostivaři.

Karel Hladík jako četař Československé armády, archiv rodiny Hladíkovy

Vojenskou prezenční službu nastoupil 1. 11. 1933 u dělostřeleckého pluku č. 53 v Josefově. Během dvouleté služby absolvoval poddůstojnickou školu v Josefově (1933/34) a tuto ukončil s hodností četaře. Po vykonání základní vojenské služby v roce 1935 zůstal u útvaru jako poddůstojník v další službě až do 30. 6. 1938, kdy odešel do zálohy v hodnosti četaře.

Následujícího dne, 1. 7. 1938, byl jako dělesloužící poddůstojník přijat bez zvláštního doporučení. Jako četník na zkoušku byl zařazen v Hodoníně. Dne 5. 11. 1939 už jako strážmistr byl přeložen k pohotovostnímu oddílu v Uherském Hradišti (šlo o změnu dislokace celého oddílu).

Na vlastní žádost byl přeložen na četnickou stanici Pohled (1. 5. 1942), politický okres Německý Brod. Ze služebních důvodů byl 15. 12. 1941 přemístěn na četnickou stanici v Jihlavě, kde sloužil až do 31. 8. 1945.

Během své služby v Jihlavě vstoupil 12. 10. 1942 do Českého svazu válečníků. Po válce byl prošetřován v rámci očištného řízení. Bylo zjištěno, že personál četnické stanice v Jihlavě podepsal hromadnou přihlášku na nátlak jejího velitele Gabriela Urbana, který se hlásil k německé národnosti. Po odchodu jmenovaného velitele Karel Hladík přestal platit členské příspěvky, tím dle stanov Svazu přestal být jeho členem a byl vyloučen. Trestní nalézací komise okresního národního výboru proto 15. 11. 1946 řízení zastavila „pro nedostatek skutkové podstaty pro provinění podle dekrety o národní cti“¹.

*Nástup dělostřeleckého pluku č. 53.
Karel Hladík v popředí, archiv rodiny Hladíkovy*

*Společná fotografie absolventů poddůstojnické školy
v Josefově, archiv rodiny Hladíkovy*

¹ Archiv bezpečnostních složek Praha, fond Personální spisy, personální spis Karel Hladík, arch. č. 275/13, s. 42

Tablo z hodonínské školy pro výcvik četníků na zkoušku, Karel Hladík ve druhé řadě zcela vpravo; archiv rodiny Hladíkovy

Četnický strážmistr Karel Hladík, Archiv bezpečnostních složek Praha

V červenci roku 1945 štábní strážmistr Karel Hladík požádal o přeložení k Zemskému velitelství NB v Praze, konkrétně o zařazení na některou stanici SNB v okrese Liberec, Jablonec nad Nisou, Jablonné v Podještědí nebo Frýdlant.

Žádosti bylo vyhověno a od 1. 9. 1945 sloužil na stanici SNB v Proseči nad Nisou

(okres Jablonec nad Nisou). Zde se seznámil s Věrou Kolaříkovou a v roce 1947 se jim narodil ne-manželský syn Karel Kolařík. Karel Hladík měsíčně přispíval na výživu syna, ale dále zůstal svobodným. Věra Kolaříková se následně vdala za jiného.

K 1. 1. 1947 byl prap. Karel Hladík přeložen od Zemského velitelství NB v Praze k útvaru 9600 (šlo o přemístění ze služebních důvodů, opačným směrem putoval jiný příslušník SNB) a byl zařazen k útvaru 2985. V praxi to znamenalo, že byl přeložen na pohraniční stanici SNB Jizerka.

Během služby v útvaru 9600 byl 9 měsíců přidělen k pluku SNB Slovensko, kde u praporu Javor sloužil jako velitel 4. čety, 4. roty. V této pozici se zúčastnil akcí proti UPA² (prapor Javor byl nasazen 1. 7. 1947). Za tuto službu mu dne 13. 10. 1947 byla udělena Československá medaile za zásluhy I. stupně (č. matriky 31.832).

stanice národní bezpečnosti Jihlava, okres Jihlava.

Jihlava, 25. červenec 1945. 039

Pro: Karel Hladík, štábní strážník - prosba o přemístění na vlastní útraty.

Hlavnímu velitelství sboru národní bezpečnosti v Praze.

Prosím o přemístění na vlastní útraty ze stanice NB. Jihlava, okres Jihlava, na některou stanici NB. v okrese Liberec, Jablonec n. Nisou, Jablonec pod Ještědem nebo Frýdlant, v obvodu NB. zemského velitelství pro Čechy.

Hlásím, že jsem se narodil dne 3. října 1913 ve Zlaté Olešnici, okres Jilemnice a ve sboru NB. sloužím od 1. července 1939. Školu pro výcvik býv. četníků na zkoušku jsem vykonal v Hodoníně a po skončení teoretického výcviku jsem byl zařazen až do 30. dubna 1941 u býv. četnického pohotovostního oddílu v Hodoníně a v Uherském Hradišti. Od 1. května 1941 do 14. prosince 1941 jsem konal službu na stanici NB. v Pohledu, okres Jihlava a od 15. prosince 1941 až dosud konám nepřetržitě službu jako podřízený četník na stanici NB. v Jihlavě.

Hlásím, že moji rodiče a 2 bratři žili po celou dobu okupace ve Zlaté Olešnici, okres Jilemnice, v sudetském území. Otec je již od roku 1929 následkem úrazu úplně nevidomý, bez jakékoliv podpory. Oba mladší bratři jsou již ženatí a já sám, abych mohl plně podporovat rodiče, zůstal jsem dosud svobodný. Matka mi v prosinci roku 1943 zemřela a otec zůstal sám.

Z těchto důvodů prosím o přemístění jednak proto, abych byl v blízkosti bydliště mého otce a jednak proto, abych mohl vykonávat službu v kraji, z kterého sám pocházím.

Hlásím, že kromě bratra Ladislava, který bydlí ve Smržovce, okres Jablonec n. Nisou, nemám v místech kam prosím o přemístění, žádné jiné příbuzné.

Opis osvědčení o národní a státně-politické spolehlivosti a prohlášení o hrazení státních výloh, k prosbě přikládám.

Štěpán Stránský Karel Hladík

Stanice národní bezpečnosti.
Došlo v Jihlavě dne 25. 7. 1945.
Prub. čj. 1103/45 2 PmL.
25. 7. 1945.

a hlásím, že údaje uvedené v prosbě žadatele jsou pravdivé. Prosbu doporučuji k primívenému vyřízení.

Prozatímní velitel stanice NB.:
Velitel stanice NB.

Žádost o přemístění do pohraničí, Archiv bezpečnostních složek Praha

² UPA – Ukrajinská povstalecká armáda

V době únorových událostí roku 1948 se stále nacházel na Slovensku a tyto strávil jako velitel čety u soustředěného oddílu SNB v Bratislavě. Po skončení svého nasazení u praporu Javor se vrátil na stanici SNB na Jizerce jako velitel útvaru.

Dne 5. 4. 1948 vstupuje do KSČ, konkrétně do Základní organizace v Horním Polubném, okr. Jablonec nad Nisou (jeho bratři a otec jsou členy KSČ od roku 1945). V roce 1949 působí v Dílčí závodní organizaci KSČ Kořenov-Jizerka.

Stává se předsedou MNV v Jizerce. Kvůli malému počtu Čechů v obci bylo po roce 1945 toto místo zastáváno velitelem oddělení finanční stráže a po jejím zrušení velitelem stanice SNB.

V rámci změny organizace ostrahy státní hranice byl 15. 7. 1949 převeden do stavu příslušníků KV NB v Liberci, ale stanice SNB Jizerka zůstala jeho působišťem až do 16. 10. 1949, kdy byl v hodnosti vrchního strážmistra přeložen na stanici SNB Lobeč (okres Doksy).

Dne 16. 5. 1950 je Karel Hladík přeložen ke KV NB v Liberci jako referent výzbroje, poté je 15. 2. 1951 přeložen na stanici SNB v Semilech, kde ve funkci okrskového zmocněnce slouží až do svého zatčení 8. 12. 1952.

Skupina Jizerka

Ilegální skupina Jizerka je velmi obsáhlé téma a není hlavním předmětem zájmu tohoto příspěvku. Tyto události byly již zpracovány v několika studiích, televizních pořadech a článcích. Pro naše potřeby si opravdu velmi stručně shrneme historii této skupiny.

Hlavními postavami byli tři mladíci – Jiří Haba (nar. 1913), Tomáš Hübner (nar. 1930) a Robert Hofrichter (nar. 1928) ze Železného Brodu. Toto město bylo považováno za místo, jež nebylo nakloněno novým poměrům. Ve volbách do Národního shromáždění v roce 1948 nezískala kandidátka Národní fronty absolutní podporu – v samotném Brodě bylo v urnách nalezeno 26 procent bílých lístků, jimiž lidé vyjadřovali nespokojenost s poměry po únoru 1948.

Karel Hladík jako vrchní strážmistr SNB, Archiv bezpečnostních složek Praha

Tito mladí muži po provedených přípravách 19. 5. 1949 promyšleně odcházejí do ilegality a zakládají tábor v lesích poblíž vodní nádrže Souš (historický název též Darre) nedaleko osady Jizerka. Tyto lesy jsou jim známy z minulosti, neboť v těchto místech se odehrávaly letní tábory oddílů skautů ze Železného Brodu, jehož byli členy.

Tábor byl zásobován podporovateli skupiny, byl vybaven amatérskou vysílačkou a byly v něm shromažďovány zbraně a zásoby. Zpočátku šlo o stany, později byly na místě vybudovány dva sruby.

Přestože byla v táboře vyžadována disciplína (např. všichni museli chodit ozbrojeni pistolí) nebyla příliš přísně dodržována pravidla konspirace. Tábor byl již v květnu 1949 objeven lesním personálem z Jizerky, jehož část se připojila k jeho podporovatelům.

Přes lesní personál se informace o partyzánech (tak o sobě mluvili příslušníci tábora i jejich podporovatelé) dostala až k veliteli stanice SNB na Jizerce, prap. Hladíkovi (připomeňme, že šlo o předsedu MNV a člena KSČ).

Po předchozích kontaktech se 12. 7. 1949 v bytě Miroslava Vejvody (nar. 1928) uskutečnila schůzka partyzánů a prap. Hladíka. Jedním z plánů partyzánů bylo přepadat stanice SNB za účelem získání zbraní, konkrétně se mělo jednat o přepadení stanice SNB v Kořenově. Reakce Karla Hladíka na tento nápad: „*Podívejte, já jako voják mám v sobě kus vojenské cti, a když přijde za mnou někdo na stanici a bude proti mně mířit zbraní a žádat mě, abych se vzdal, tak jako voják rozhodně budu střílet. Toto by se mohlo stát právě, když byste takovým způsobem postupovali na stanici SNB v Kořenově.*“³, vedla k tomu, že od přepadů stanic bylo upuštěno. Naopak, měl jim navrhnout odchod za hranice. Na schůzce bylo dále sjednáno, že pprap. Hladík bude skupinu varovat v případě prozrazení před případnou akcí ze strany SNB.

Dne 22. 7. 1949 se osazenstvo tábora rozrůstá o další osoby. Jednalo se o studenty sklářské školy v Železném Brodě Radomila Raju (nar. 1932) a Josefa Veselého (1928), kteří se obávali represí, neboť při cestě ze školního večírku ve Vráte zpívali lidovou píseň v dobové úpravě (Haj, husičky, haj, Gottwald nám dal ráj, máme Prahu stověžatou a Martičku⁴ prdelatou...). Jindřich Kokoška (nar. 1931) a Jiří Majer (nar. 1931) se ke skupině připojili, protože chtěli opustit republiku.

Likvidace skupiny Jizerka

Dne 23. 7. 1949 byl tábor objeven lesním dělníkem Josefem Bosákem, který hledal zaběhlého koně. Dělník byl osazenstvem tábora vyslýchán. Poté mu byla dána náhrada za ušlý čas ve výši 80 Kčs a byl propuštěn. S příhodou se tento dělník svěřil svým kolegům a na jejich nátlak vše oznámil na SNB.

³ Archiv bezpečnostních složek Praha, fond Personální spisy, personální spis Karel Hladík, arch. č. 275/13 s. 60–61

⁴ Manželka Klementa Gottwalda

Zpráva o zranění ve službě.

Rodnost: praporečkář SNB.

Jméno a příjmení: (č. sl. leg.) Karel Hladík /: 006935 :/
PS-útvár Jizerka - KV-NB Liberec

Kmenový útvár:
(přip. útvár dočasného přidělení)

1.července 1938

Složil od:

1. Ohlášení zranění ve službě. (Vyplní zraněný.)

- a) Omezení zranění ve službě: tržné rány v obličejí, štíplá nosní kost a lehký otřes mozku
b) Místo a doba, kdy ke zranění došlo: na silnici Bílý Potok p/Sm. - Smečdava dne 20.7.1949 kolem 21 hod.
c) Datum, kdy zranění ve službě bylo ohlášeno: 21.července 1949
d) Popis okolností, které přivodily zranění ve službě:

Dne 20.7.1949 při návratu ze služební cesty u okres.vel.NB a u okres.nar.výboru ve Frýdlantu v Č. jel jsem na svém soukromém motocyklu zn.Triumph přes Hejnice, Bílý Potok p/Sm a Smečdavu nazpět do Jizerky. Asi 2 km před Smečdavu jsem dostal na rozmožkě a zabíhací silnici smyk, zadní kolo motocyklu mi podjelo a já s motocyklem upadl hlavou na silnici. Při tom jsem si přivodil vyše popsane poranění. Po pádu jsem motocykl nechal stát na okraji silnice a pesky jsem došel až do statní horske chaty na Smečdave, odkud jsem po nutgem ošetření byl odvezen do statní okresní nemocnice ve Frýdlantu v Č.

Na zranění sám, ani nikdo jiný nenese vinu a toto bylo způsobeno jenom špatným stavem vozovky, která dlouhými dešti byla značne rozmoklá a pro motocykl obtížne sjízdná.

Frýdlant v Č. dne 26. 7. 1949.

propr. Karel Hladík
Podpis zraněného.

Stor národní bezpečnosti Krajské velitelství Liberec.

Zpráva o dopravní nehodě, Archiv bezpečnostních složek Praha

pinou zřízený varovný systém nezafungoval, neboť lesní personál nebyl místní a na víkendy zpravidla odjížděl k rodinám. Lesní praktikant, který měl mít službu v noci na 24. července, odešel do Tanvaldu na taneční zábavu.

Navíc 20. 7. 1949 při cestě ze služebního jednání na okresním velitelství NB ve Frýdlantu Karel Hladík havaroval na motocyklu a v důsledku utrpených zranění byl hospitalizován v nemocnici Frýdlant. Do služby se vrátil až 4. 8. 1949.

V 19.00 hodin dozorčí stanice SNB Jizerka celou věc oznamuje operačnímu důstojníkovi NB v Liberci. Hlášení se dostává k veliteli III. oddělení npor. Morovi, který rozhodl o likvidaci záškodnické skupiny. Byla vyhlášena přísná pohotovost pro 20 stanic SNB v okresech Liberec a Jablonec nad Nisou a příslušníci byli soustředěni do osady Jizerka. Dalších 17 příslušníků z okresu Frýdlant je přesunuto do prostoru Smečdava k přehrazení možných ústupových směrů.

Ve 22.00 hodin je o věci informována StB, která na místo vyslala realizační skupinu. Sku-

Ve 23.00 hodin je zpracován plán útoku, k němuž mělo dojít za svítání následujícího dne (24. 7. 1949). K samotnému útoku byl vyčleněn oddíl 25 mužů, které měl na místo odvést dělník, který tábor objevil. Ve 3.00 hodiny útočný oddíl vyrazil, ale tábor se nepodařilo objevit, proto začalo prohledávání terénu. V 6.00 hodin se část rojnice znenadání ocitla přímo před sruby Jizerky, kde shodou okolností vykonával Jiří Haba malou potřebu. Ten se po spatření příslušníků SNB okamžitě ukryl ve srubu. Po výzvě k opuštění srubů se ozvala střelba.

Po přerušení střelby a opětovné výzvě k opuštění úkrytu ze srubů vyšli Kokoška, Majer, Hofrichter, Hübner. Veselý vytáhl Raju, který byl již v té době zasažen do ramene. Najednou se opět rozezněla střelba, při které byl smrtelně zraněn Hübner, další zranění utrpěl Veselý (zranění nohou) a Kokoška (zranění ruky). Haba neuposlechl výzvy k opuštění srubu a bránil se střelbou. Začalo dobývání srubu, byly provedeny pokusy o jeho „rozrušení“. Nakonec byly k dobytí srubu nasazeny 3 kulomety MG 34. Bojová akce byla ukončena v 11.00 hodin. Během akce byl jeden příslušník SNB lehce zraněn na hlavě. Na místo dorazil krajský velitel StB Liberec, která si na místě převzala vyšetřování celé věci. Použití zbraně bylo vyhodnoceno jako oprávněné. Při vyšetřování bylo pořízeno 14 snímků (část z nich však dokumentuje zabavený materiál a je zjevně pořízena na jiném místě).

Na místo byla povolána soudní komise z Frýdlantu, bylo provedeno ohledání mrtvol. To však bylo zaměřeno pouze na zjištění příčiny smrti a možnosti, zda jí bylo možno na místě zabránit. Dle tehdy učiněných závěrů z ohledání místa činu a provedených výsledků měl Haba ze vzteku zastřelit vzdávajícího se Hübnera a poté v bezvýchodné situaci spáchal sebevraždu.

Od pitvy bylo upuštěno, neboť nebyl k dispozici druhý lékař znalec, jelikož byla neděle a doba dovolených. Navíc příčina smrti byla jednoznačně určena ohledávajícím lékařem a skutkový děj byl popsán očitými svědky – příslušníky SNB⁵, jejich výpovědi však ve vyšetřovacím spisu, soudním spisu ani v pomocných spisech nejsou založeny.

Tyto závěry nelze objektivně vyvrátit ani potvrdit. Oba zemřeli v důsledku střelného poranění. Hübner na krvácení do hrudní dutiny, když vstřel se nachází na pravé straně hrudníku 12 cm pod čarou bradavkovou, další střelné zranění utrpěl na levé paži 5 cm pod ramenním kloboukem. Haba na roztříštění lebky, kdy lebka byla otevřena na pravém spánku, nebylo však provedeno otevření lebky, nebylo proto možno zjistit vstřel a výstřel⁶. Mimo to měl Haba další střelná zranění břicha a levé ruky. Další šetření k přesným mechanismům vzniku zranění ani identifikaci zbraní nebylo prováděno. Zastřelení byli 26. 7. 1949 z úředního rozhodnutí pohřbeni v Hejnicích bez účasti veřejnosti⁷.

⁵ Národní archiv Praha, fond Státní soud Praha, sp. zn. ORI 1292/49, s. 8

⁶ Národní archiv Praha, fond Státní soud Praha, sp. zn. ORI 1292/49, s. 2–3

⁷ NAVRÁTIL, Ivo – „Záškodnická skupina Jizerka“ a dvojitý agent Jiří Hilger. Ivo Navrátil. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší, vlastivědná ročenka* / Semily: Státní okresní archiv Semily Sv. 26, (2013), s. 107–144

Následovalo zatýkání, kdy bylo do 27. 7. 1949 (tedy do tří dnů po likvidaci) zadrženo 26 osob, na které bylo dne 28. 7. 1949 podáno trestní oznámení pro velezradu a jiné trestné činy, dne 15. 9. 1949 bylo 17 osob obžalováno a v období 25. až 28. 10. 1949 zasedal státní soud v Praze, který obžalované odsoudil. Nejvyšší trest dostal Robert Hofrichter, který byl odsouzen k 20 letům žaláře.

Vyšetřování Karla Hladíka a proces

V průběhu vyšetřování skupiny Jizerka se pravděpodobně všichni vyšetřovaní snažili co nejvíce bagatelizovat svou činnost ve skupině s tím, že ke spolupráci byli přinuceni hlavně strachem z Jiřího Haby, a tímto co nejvíce snížit svůj trest. V podstatě jen odpovídali na kladené otázky. O Karlu Hladíkovi navíc vědělo jen omezené množství členů skupiny a jejich podporovatelů, proto zůstal neodhalen.

Až 7. 8. 1950 bylo stanicí SNB Železný Brod důvěrnou cestou zjištěno spojení ilegální skupiny Jizerka s prap. Karlem Hladíkem. Byly provedeny výslechy osob uvězněných v souvislosti se skupinou Jizerka. Případ byl následně 21. 8. 1950 předán k řešení Oddělení StB Jablonec nad Nisou, přičemž bylo očekáváno odhalení protistátní skupiny o počtu cca 70 lidí.

Teprve 8. 12. 1952 byl Karel Hladík zatčen a umístěn do vazby. Ve stejný den byl převeden do zálohy KS VB Liberec, 16. 12. 1952 byl podán návrh na jeho propuštění z SNB (důvodem je spojení s ilegální organizací) a 31. 12. 1952 je propuštěn odnětím hodnosti.

Proč samotná realizace proběhla tak pozdě, když StB měla informace o napojení Karla Hladíka na skupinu Jizerka již v roce 1950? Na StB v Liberci vládla v té době zvláštní atmosféra. Probíhalo vyšetřování akce Výbuch (příprava atentátu na vrcholné představitele KSČ při oslavách 1. máje 1949 – připravovaná nálož však vybuchla předčasně v časných ranních hodinách a ex-

Zatčený Karel Hladík, Archiv bezpečnostních složek Praha

plaze zničila dvoupatrový dům), které vyústilo v proces s tzv. *Kryslíčkovou teroristickou skupinou*⁸ v roce 1951, který zasáhl i do řad SNB.

Činnost StB byla také paralyzována 16. 2. 1950, kdy došlo k zatčení krajského velitele StB a dalších pěti členů útvaru pro zločiny zneužívání moci úřední, vyzrazování státního tajemství a zpronevěry. Za tyto zločiny byli ještě v roce 1950 Vrchním vojenským soudem v Praze odsouzeni⁹.

Zůstává otázkou, zda výše uvedená prodleva nezachránila Karlu Hladíkovi život; je totiž více než pravděpodobné, že v roce 1949 by jako příslušník SNB byl odsouzen k trestu smrti. V roce 1952 si již někteří z odsouzených v souvislosti se skupinou Jizerka svůj trest odpykali. Navíc politická situace již byla stabilizována.

Z výsledku Karla Hladíka, který proběhl 19. 1. 1953 ve věznici StB v Liberci.¹⁰

• Otázka:

Obviněný vypovězte, proč jste byl zatčen?

• Odpověď:

Byl jsem zatčen, protože jsem v roce 1949 se zapojil na protistátní teroristickou skupinu, která se ukrývala v lesích na Jizerce v Jizerských horách. V té době jsem byl velitelem útvaru SNB na Jizerce a místo toho, abych konal svoje povinnosti bezpečnostního orgánu a velitele, dopustil jsem se velezrady a sabotáže bezpečnostní služby.

• Otázka:

Jak bylo možné, že jako bezpečnostní orgán jste se dopustil tak těžkých zločinů?

• Odpověď:

Po osvobození našeho státu jsem zůstal i po zařazení do služeb SNB nadále četníkem...

Krajská správa státní bezpečnosti
Liberec.

C. J. B/4-V-1747/52

Dne 19. ledna 1953.

Protokol o výpovědi
obviněného

Karel Hladík
Jméno a příjmení

Za vyzbození: předdávka

Narozený 3.10.1914 v l. Olešnici
povědomím/matrim. číslo 00-78
bytem Smilov 1., Sp. 1

stav svobodný jedno man.

roční počet dětí 1 nos.

národnost česká stá. přísl. čsl.

úkolní vzdělání nižší

voj. poměr četař v zácl. rodu

Karel a Marie roční 1914 a 1915

majetkové poměry 100 Kč nem.

držiteli tresty nebyl

totožnost zjištěna die služebního průkazu

politická příslušnost po únoru 1948

čl. 19 die zita 1948 kat. zapsán v
matrice 1948. 1948 ve 21. Olešnici
napomenut k ústnímu prohlášení výpovědi.

K V o d i :

Otázka:
Obviněný vypovězte proč jste byl zatčen?

Byl jsem zatčen proto že jsem v roce 1949 se zapojil na protistátní teroristickou skupinu, která se ukrývala v lesích na Jizerce v Jizerských horách. V té době jsem byl velitelem útvaru SNB na Jizerce a místo toho abych konal svoje povinnosti bezpečnostního orgánu a velitele dopustil jsem se velezrady a sabotáže bezpečnostní služby.

Jak bylo možné že vy jako bezpečnostní orgán jste se dopustil tak těžkých zločinů?

Odpověď:
Po osvobození našeho státu jsem zůstal i po zařazení do služeb SNB nadále četníkem. Přiznal jsem se k velezradě a sabotáži, ale již v době četnické. Četl a souhlasil: Jan Hladík

První strana protokolu o výsledku, Archiv bezpečnostních složek Praha

⁸ TĚŤHALOVÁ, Markéta. Fakta a mýty tzv. Kryslíčkovy teroristické skupiny: Facts and Myths of the so-called Kryslíčka's Terrorist Organization. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014.

⁹ Archiv bezpečnostních složek Praha, vyšetřovací spis arch. č. 752 – Ladislav Mádle, s. 177

¹⁰ Archiv bezpečnostních složek Praha, osobní spis státně bezpečnostního vyšetřování, arch. č. V-506 LB, s. 30

Dne 21. 1. 1953 bylo podáno trestní oznámení vyššímu vojenskému prokurátoru v Praze pro trestný čin velezrady a sabotáže v bezpečnostní službě. Kromě vlastního přiznání byly hlavním důkazem výpovědi pomocníků skupiny Jizerka z řad lesního personálu. Noví členové skupiny patrně o pomoci Karla Hladíka nevěděli. Svědecká výpověď jediného žijícího člena původního jádra, „teroristy“ Roberta Hoffrichtera, byla zamítnuta. Tento totiž jakoukoliv účast Hladíka na činnosti skupiny popíral a ani po provedené konfrontaci s lesním personálem jeho trestnou činnost nedoznal.

Obžaloba byla podána 21. 4. 1953 pro zločin velezrady dle § 1 odst. 1 písm. c), odst. 2, 3 písm. c), e) zák. č. 231/48 Sb. Hlavní líčení u Vyššího vojenského soudu v Praze proběhlo 3. 7. 1953, v době od 14.45 do 18.15 hodin. V obviněném byl odhalen nepřítel pracujících, který se dovedl ukrýt v SNB. Tento v červenci 1949 v Jizerce zradil své poslání velitele stanice SNB povolaného hájit svou vlast před úklady rozvratníků.

Z výše uvedených důvodů byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 25 let, ztrátě čestných práv občanských na 10 let a k propadnutí jmění.

Pomníček v blízkosti místa přestřelky dne 24. 7. 1949

Karel Hladík v pozdějším věku, archiv rodiny Hladíkovy

Výkon trestu a život po propuštění

Část výkonu trestu vykonával Karel Hladík v nápravně pracovním táboře Vojna, kam bylo na základě smlouvy uzavřené v roce 1950 mezi ministerstvem spravedlnosti, velitelstvím sboru vězeňské stráže a podnikem Československé doly dodáváno potřebné množství vězňů schopných práce v dolech.

Není bez zajímavosti, že v tomto táboře vykonával svůj trest i Robert Hofrichter.

Z výkonu trestu byl Karel Hladík propuštěn na základě amnestie z května 1960. Nastěhoval se ke svému bratrovi do Smržovky a začal pracovat jako dělník v n. p. Seba Tanvald. I po propuštění zůstal pod dozorem StB¹¹. V roce 1961 se Karel Hladík oženil a měl rodinu. Zemřel v únoru 1990 a je pohřben ve Smržovce. Rehabilitace své osoby se nedočkal. Skupina Jizerka je téma, které se dočkalo několika různých zpracování. Její historie není známa jen odborníkům, ale dostala se do povědomí široké veřejnosti.

Karel Hladík zůstal neznámou osobou v pozadí a za svou pomoc této skupině byl postižen mnohem tvrději než většina jejích členů. A to i přes skutečnost, že – dle mého názoru – jednal podle svého nejlepšího svědomí a pravděpodobně svým přístupem zabránil mnohem horším následkům.

¹¹ Archiv bezpečnostních složek Praha, objektový svazek, spis arch. č. OB 1734 MV

Nový kříž hajného Kohouta

Jiří Pavelka

Prostý dřevěný kříž připomínal místo, na kterém se zastřelil hajný Miroslav Kohout. Pro ty, kdo neví, oč jde – kříž se nachází nedaleko Nichtových domků, na raspenavské straně v lese.

Od bývalé „Jedličárny“ se vydáte cestou k Raspenavě. Asi po třiceti metrech odbočíte vpravo a půjdete směrem pod Skalní hrad. Pod cestou vlevo míjíte Macháčkův pomník a zakrátko přijdete na křižovatku, kde vlevo odbočuje Zatloukalova cesta. Po ní půjdete až do míst, kde odbočuje vlevo cesta nevalné kvality. Zde se ještě nachází polorozpadlý neznámý křížek s ohrádkou, o kterém byla v Patronu již před lety též

Původní podoba Kouhoutova kříže

Ladislav Trakal a Eduard Svoboda při instalaci nového kříže

zmínka. Myslím, že ho popisoval Hynek Farský. Touto cestou půjdete dolů a budete sledovat pravou, vyvýšenou stranu. Po pár desítkách metrů spatříte žulovou skalku. To je právě místo, kde si roku 2001 tehdy pětadesátiletý hajný Miroslav Kohout vzal dobrovolně život. Původně byla na místě jeho smrti pouze zapíchnutá větvička se smuteční stuhou. Po nějaké době se tu objevil dřevěný křížek s iniciálami „MK“.

V letním období tudy chodívám se psy od Pustého rybníka přes les ke starému rybníku. Jednou jsme se sem vydali s kamarádem Edou Svobodou za účelem pořízení nové fotografie. Při pouhém doteku se však kříž zvrátil k zemi, protože jeho spodní část byla zcela uhníla. A nápad byl na světě – musíme vyrobit nový.

Kříž jsem ještě na podzim zhotovil z jasanového dřeva a opatřil ho stříškou z téhož materiálu. Eda Svoboda se postaral o kovovou část, která má přijít do země. Nechal také vyrobit novou cedulku. Potom mezi vánočními svátky, kdy se oteplilo, jsme v sestavě Ladislav Trakal, Eduard Svoboda a já naložili potřebný materiál s náradím a vydali se nový kříž posadit na místo, kam patří.

Dny byly krátké, ale než se setmělo, byli jsme s prací hotovi.

Iniciátoři opravy nad dokončeným dílem

Výroční členská schůze Spolku Patron 2019

Redakce

V sobotu 23. března 2019 se členové Spolku Patron sešli v Jiřetíně pod Bukovou, aby se po roce setkali na výroční členské schůzi. Ta proběhla za rekordní účasti 47 členů v tradičních reprezentativních prostorách Vily Schowanek.

Hlavními body programu schůze bylo zhodnocení roku 2018 a stanovení plánu činnosti spolku pro rok 2019. V neformální části následovaly prezentace Pavla Karmazina o Akci Jizerka, Vojtěcha Maie o původu pomníku v Kateřinkách, Herbert Endler zavzpomínal na Emila Nováka a Josef Kuna představil nově vznikající pomníčky v Jizerských horách. Kdo chtěl, mohl si prohlédnout stálou spolkovou expozici, která je ve Vile Schowanek umístěna.

Všem přítomným členům i několika hostům patří za iniciativní přístup a zájem o spolkovou činnost dík. Rádi jsme mezi sebou opět přivítali Milošlava Nevrlého – iniciátora zájmu o Jizerské hory a jejich pomníčky, našeho čestného člena.

Spolek Patron děkuje Obecnímu úřadu v Jiřetíně pod Bukovou za poskytnutí prostor a vybavení pro konání letošní členské schůze.

Velký sál Vily Schowanek byl zcela zaplněn

Na Výhledy za výhledy

Günter Menzel

Na první velikonoční svátek 19. dubna jsem si naplánoval kratší výlet do Horního Vítkova a na Výhledy. Mým cílem bylo najít válečný pomník pod Výhledy, na polské straně. Nevím jak moc je ten pomník známý, ale já jsem se o něm dozvěděl náhodou, když jsem šel s mými syny z Výhledů podél státní hranice na Grabštejn. Jeden ze synů, který neustále sledoval mapu v chytrém telefonu, najednou povídá: „Tady tímto směrem“, a ukazoval do Polska, „by měl být nějaký válečný pomník.“

Cestou od Chrastavy jsem se zastavil nejdříve u pomníku Antona Pfohla, který zahynul při přestřelce s lupiči v roce 1854. Moje druhá zastávka byla u pomníku připomínajícího Josefa Czoma, který zde padl v prusko-rakouské válce roku 1866, údajně jako její první oběť. Pomník je zrestaurován, původní nápis vytesaný do kamene je nyní zakryt dvěma deskami s německým a českým textem. Poté jsem šel k nejvýznamnější památce Vítkova, ke kostelu Navštívení Panny Marie, postaveného v letech 1330–1335. Podle snímků na informačním panelu musel být interiér kostela nádherný. V současné době je kostel ve značně zchátralém stavu a čeká, až ho někdo opraví.

Odtud jsem už šel do Polska hledat válečný pomník, nejdříve po polní cestě těsně kolem větrných elektráren, až jsem došel na státní hranici. Po chvilce

Památka Antona Pfohla připomíná událost z roku 1854

Pomník Josefa Czoma z prusko-rakouské války

hledání jsem narazil na lesní cestu, která mě dovedla do horní části obce Jasna Góra. Nejdříve jsem šel dost daleko vlevo, ale bez úspěchu. Zato jsem uviděl v dáli ohromnou bílou jizvu v jinak pěkné krajině, lignitové doly, zásobující nedalekou elektrárnu v Turówě. Tak jsem se tedy vydal doprava a po chvíli jsem narazil na velký kamenný pomník na okraji lesa; nevím jaký to je kámen, ale žula to určitě není. Pomník je věnován památce padlých, zmizelých nebo zemřelých v první světové válce, a je ve velmi zachovalém stavu. Chtělo by to jen zvýraznit písmo, ale nevím, jak by se na to Poláci dívali. Po fotodokumentaci jsem se vydal na Výhledy, ale jinou lesní cestou.

Výhledy jsou hraničním kopcem o výšce 569 metrů nad mořem. V roce 1779 ho navštívil i budoucí císař Josef II. Vrchol je vidět ze širokého

Válečný pomník na jižním konci obce Jasna Góra

Kostel v Horním Vítkově po určitou dobu sloužil i jako sklad nábytku

okolí a byl důležitým orientačním bodem. V roce 1864 tady byl vztyčen kamenný sloup jako stanice královské triangulace. Vrchol byl i oblíbeným místem výšlapů a od roku 1872 do konce druhé světové války zde stávala horská restaurace, jejíž základy tu jsou viditelné dodnes. I zmíněný kamenný sloup triangulace byl vyvrácen. O jeho znovu-

Po bývalé restauraci zbyly jen zbytky základů

vzkříšení se zasloužili členové Spolku Patron Herbert Endler a Jiří Pavelka. Když jsem tu byl poprvé, byl už kámen zasazený v zemi, na internetu jsem se dozvěděl, že byl znovu postaven 7. listopadu 2003. Na horní straně kamene zel otvor, v jehož prohlubni bylo vidět zbytek nějakého kovu. Zaujalo mě, že kov byl i po tak dlouhé době zlatavě lesklý; dnes je otvor zaplněn železnou kulatinou s vyrytým křížem na horní straně, který má asi symbolizovat světové strany. Na dobové pohlednici restaurace je vidět i triangulační kámen s dřevěnou konstrukcí. Na vrcholu Výhledů je dnes vybudována dřevěná plošina, tzv. ptačí pozorovatelná, kulatý altán a ohniště s posezením.

Ve Vítkově by se našlo jistě více zajímavostí, ale já jsem si plánovaný cíl pro tento den splnil. Při zpáteční cestě směrem na Albrechtice jsem si ještě všiml v dáli, na Pšeničkově vrchu, budované repliky velmožského dvorce s názvem Curia Vítkov. Pro mě to byl krásně prožitý den.

Dřevěná pozorovací stanice na vrcholu Výhledů byla otevřena v roce 2014

Drobné památky Fojtky

Jiřina Vávrová

V dalším pokračování seriálu pomyslného putování za drobnými památkami západní části Jizerských hor zavítáme do obce Fojtka, která je dnes částí Mníšku u Liberce. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1559. Až do roku 1947 nesla obec německé jméno Voigtsbach.

Kapličky byly ve Fojtce původně tři. Do dnešní doby se ale zachovala pouze jedna. Stojí v ulici A. F. Ressela. Kaplička sv. Václava ve Fojtce byla původně postavena jako obecní zvonice. Její zvon byl vysvěcen na svátek sv. Václava roku 1865. V roce 1917 byl zvon zrekvírován pro válečné účely. Další zvon pořídili občané Fojtky v roce 1923. Nesl nápis: „Svatá Marie, ochraňuj naši obec. Pořídila obec Fojtka 1923. Richard Gerold Chomutov.“ Kaplička dlouhá léta chátrala a občané se o ni začali zajímat poté, co byl nalezen pamětní list z roku 1865. Na věžičku zvoničky spadl strom a strhl její vrchol, a tak byl pamětní list objeven. Rekonstrukce byla dokončena v říjnu 2002 a financoval ji obecní úřad, Nadace Preciosa, Autoplachty Ryška a několik občanů.

Kaplička sv. Václava ve Fojtce byla původně zvonicí

Stav kapličky před rekonstrukcí v roce 2002

Interiér kapličky sv. Václava

Fojtecký pomník osvobození, opravený v roce 2002

Druhá kaplička stávala nedaleko pomníku osvobození. Povalený pomník obnovili Roman Slezák a Pavel Vlasák v roce 2002 za pomoci dalších obětavců. Přitom objevili její základový kámen. Z třetí fojtecké kapličky jsou dodnes patrné jen základy a původní dlažba. Najdete je poblíž č. p. 187 v Mníšecké ulici.

Druhá kaplička v době 2. světové války

Ze třetí kapličky zbyly jen základy

Ve Fojtce najdeme také několik křížů. Při obecní cestě po okraji lesa pod vrchem Ostrý (dnes ulice Pod Ostrým, v zahradě u č. p. 66) postavil v roce 1804 majitel uvedeného domu Josef Keil železný kříž s nápisem na kamenném podstavci.

Další železný kříž, tentokrát s nápisem „1813 FS“ na kamenném podstavci, instaloval Na Skřivanech v roce 1813 Franz Storm, majitel již zbořeného č. p. 75, na hranici svých polí nad stoupáním Poutní cesty z Fojtky na Skřivany.

V horní části Fojtky v ulici Vláčilova u domu č. p. 33, v zahradě za hustou smrkovou clonou, je schovaný velmi krásný a zachovalý kříž z roku 1872; nechal ho postavit majitel sousedního domu Josef Huyer.

Podnikatel Josef Altmann postavil roku 1872 u své továrny č. p. 36 na okraji silnice kříž s nápisem. Údajně byl podstavec původně vyšší, z rozvalin ho ob-

Železný kříž na podstavci v zahradě u domu č. p. 66

Kříž na Skřivanech z roku 1813

novil pan Jan Vlácil. Dnes, po povodních v roce 2010, opět poničený křížek čeká na opravu nedaleko Vlácilovy ulice č. p. 144. Nápis hlásá: „Z lásky k Bohu pohleďte sem vy, kteří jdete kolem, co jsem z lásky k vám pro vás vytrpěl. Přes hory a údolí, přes skály a luhy, prošel jsem skrze vás světem, abych založil své učení, abych vás zavedl do nebeského království. Věnováno Antonem Altmannem, továrníkem ve Fojtce.“

O posledním křížku, bohužel nedochovaném, již jen zmínka: stál mezi dnes opravenou kapličkou a budovou bývalé pily; v padesátých letech

Kříž u Altmannovy továrny v podobě před poničením povodní

V horní části Fojtky najdeme kříž z roku 1872

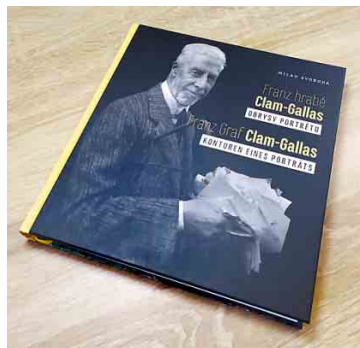
minulého století byl patrný už jen čtvercový základ asi 1,5 m × 1,5 m, ale ani ten již dnes neexistuje. Kříž umístil v roce 1899 u svého mlýna Josef Storm.

Zde končí naše pomníčková procházka po Fojtce, příště se vypravíme do Nové Vsi.

Děje se nejen v Jizerských horách

Vyšla kniha Franz hrabě Clam-Gallas

Nákladem spolku Frýdlanstko, z. s., vyšla česko-německá monografie představující životopis Franze hraběte Clam-Gallase (1854–1930), posledního mužského představitele starorakouského šlechtického rodu a správce velkostatků na panstvích Frýdlant, Liberec, Grabštejn a Lemberk, rodových paláců v Praze a Vídni, velké části Jizerských hor i dalších statků v Čechách a v Rakousku. Autorem publikace je Milan Svoboda.

Spolková výstava v Josefově Dolu

Spolková výstava o drobných památkách Jizerských hor a historii Spolku Patron se na víkend od 10. do 12. května 2019 přesunula z „domáčího“ Jiřetína pod Bukovou do sousedního Josefova Dolu. Měla tam umocnit kulturní zážitky návštěvníků, účinkujících i organizátorů tradiční krajské přehlídky amatérských divadelních souborů *Josefodolské divadelní jaro 2019*. O tom, že tuto – byť jen krátkou – misi beze zbytku splnila, svědčí připojený snímek, stejně jako pochvalné zápisy, které přibýly ve výstavní kronice.

Schillerova deska bude přemístěna

Schillerův pamětní kámen na Mariánské Hoře z roku 1905 bude přemístěn. V posledních letech v jeho okolí proběhla individuální výstavba rodinného domu a došlo ke zhoršení přístupu k památce. Deska, kterou v roce 2005 zhotovil a instaloval člen Spolku Patron Otto Pospíšil, se nyní nachází v kamenictví Dvořák v Nové Vsi nad Nisou a bude přemístěna do nového výklenku poblíž původního místa.

Čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor č. 2/2019 (30. ročník)

Vydává Spolek Patron, Jiřetín pod Bukovou 104, 468 43, IČO: 64669807. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OKÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Redakce: Bohumil Horáček, Otakar Simm. Grafická úprava: Graphis DTP studio, Moskevská 6, Liberec. Tisk: Geoprint, Krajinská 1110, Liberec. Příspěvky zasílejte na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. Interní tiskovina.

Kaple v Tesařově s rozhlednou Štěpánka v pozadí, foto Ivana Fidlerová

Tesařovská kaple při pohledu z dolního ochozu Štěpánky, foto Bohumil Horáček

Emil Novák a Věž Grálu

V úterý 13. srpna 1935 vylezl čtrnáctiletý Emil Novák poprvé na Věž Grálu. Do vrcholové knížky se zapsal jako Emil Nowak. Z výstupu měl nepochybně velkou radost, a tak do knížky přikreslil i pohled na Paličník. Kromě vyhlídkové skály zachytil i Mechovou věž (vpravo) a skalní hřebínek zvaný tehdy Abendturm (Večerní věž). Až později horolezci pojmenovali jeho horní část jako Plotnovou věž. Kromě svého jména a bydliště Emil pod obrázek připsal: „zcela sám, překrásné počasí“. Patrně až později spočítal, že jeho výstup byl 351. v pořadí (počítáno od prvovýstupu v roce 1919). Také uvedl, že on byl na vrcholu poprvé. Následně své výstupy pečlivě čísloval.

Ke svému druhému zápisu, který uskutečnil už 28. srpna 1935, namaloval symbol dělnického spolku Přátel přírody. V Novém Městě pod Smrkem bylo velmi silné dělnické hnutí, ke kterému se Emil od mládí hlásil. Na Věži Grálu byl i podruhé sám. V té době toho o horolezectví asi moc nevěděl a podle všeho lezl bez jistění. Věž Grálu se pro Emila stala životní skálou. Celkem na ni vylezl 129krát, naposled 1. října 1988. Sám si na jejím úpatí vytesal výklenek pro připravenou pamětní desku vlastní výroby.

Snímek zachycuje účastníky vzpomínkového setkání, které se u pamětní desky Emila Nováka uskutečnilo v sobotu 13. dubna 2019 – v den 30. výročí jeho úmrtí. Emilův první zápis do vrcholové knížky najdete na druhé straně obálky.

Foto Otokar Simm